

Универзитет у Бањој Луци

Факултет политичких наука

Комисија за оцјену и одбрану завршног рада на другом циклусу студија

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВИЈЕЋУ ФАКУЛТЕТА ПОЛИТИЧКИХ НАУКА

Предмет: Извјештај о оцјени завршног рада на II циклусу студија Студијског програма политикологије, смјер Политиколошке студије, кандидаткиње Тамаре Ћурувије

Наставно-научно вијеће Факултета политичких наука Универзитета у Бањој Луци, је на 108. сједници, одржаној 21.03.2019. године, донијело одлуку број 08/3.324-5/19, којом је именovalo Комисију за оцјену и одбрану завршног рада на II циклусу студија Студијског програма политикологије, смјер Политиколошке студије, под називом, „Партијска злоупотреба европског пута Босне и Херцеговине“, кандидаткиње Тамаре Ћурувије, у следећем саставу:

1. проф. др Здравко Злокапа, редовни професор, ужа научна област Политички систем, Факултет политичких наука Универзитета у Бањој Луци, предсједник
2. проф. др Владе Симовић, ванредни професор, ужа научна област Политичка теорија, Факултет политичких наука Универзитета у Бањој Луци, ментор
3. доц. др Невенко Врањеш, доцент, ужа научна област Политички систем, Факултет политичких наука Универзитета у Бањој Луци, члан

Након увида у текст завршног (мастер) рада кандидаткиње Тамаре Ћурувије и његове анализе Комисија Наставно-научном вијећу Факултета политичких наука Универзитета у Бањој Луци подноси:

ИЗВЈЕШТАЈ

о оцјени урађеног завршног рада на Циклусу студија Студијског програма политикологије, смјер Политиколошке студије

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О КАНДИДАТКИЊИ

Тамара Ђурувија рођена је 26.јуна 1971. године у Книну. Завршила је основне студије журналистике и стекла диплому новинара. На Факултету политичких наука Универзитета у Бањој Луци похађа Политиколошке (мастер) студије.

Годинама ради у медијима. Тренутно је запослена на Радио-телевизији Републике Српске гдје примарно извјештава о спољно-политичким темама. У професионалној каријери обављала је послове репортера и уредника више емисија у информативном програму од централног дневника до бројних других програмских емисија. У сарадњи са Савјетом Европе и Европском Унијом реализовала је више информативних и документарних телевизијских и радијских пројеката о евроатланским интеграцијама.

Професионално се усавршавала на Универзитету за журнализам „Walter Cronkie“ у Фениксу у Аризони (САД) те у оквиру трогодишњег програма британског ВВС-а о реформи јавних ТВ сервиса у Босни и Херцеговини под називом „Партнерство за промјене“.

УВОДНИ ДИО ОЦЈЕНЕ ЗАВРШНОГ РАДА

Мастер рад под називом „**Партијска злоупотреба европског пута Босне и Херцеговине**“ написан је на 80 страница текста. Овај број страница укључује насловне стране на српском и енглеском језику, садржај, поглавља мастер рада, списак кориштене литературе и биографске податке кандидаткиње Тамаре Ђурувије. Од наведеног броја страница главни текст рада написан је на 68. страница текста.

Рад је подијељен у осам поглавља. Уз стандардне **Увод** и **Закључак**, мастер рад кандидаткиње Тамаре Ђурувијечини још шест поглавља.

Ријеч је о сљедећим поглављима: „**Друштвене и политичке специфичности Босне и Херцеговине**“, „**Ставови грађана Босне и Херцеговине о европском путу Босне и Херцеговине**“, „**Европски пут Босне и Херцеговине у програмима политичких партија**“, „**Остварени степен евроинтеграција Босне и Херцеговине**“, „**Злоупотреба европског пута Босне и Херцеговине у контексту остваривања националних интереса национално-партијских елита**“ и „**Злоупотреба европског пута Босне и Херцеговине у контексту кориштења европских пројеката и финансијских улагања**“.

Основна теза мастер рада под називом „**Партијска злоупотреба европског пута Босне и Херцеговине**“ је да се партијске елите подијељеног и конфликтног друштва Босне и Херцеговине сукобљавају у процесу интегрисања земље у Европску унију покушавајући да остваре максимум за себе и групе које представљају. Иако све декларативно прихватају улазак Босне и Херцеговине у Европску унију, партијске елите у Босни и Херцеговини овај процес користе као инструмент за остваривање властитих циљева. Код бошњачке партијске елите ријеч је о покушају централизације Босне и Херцеговине, код српске партијске елите је основни интерес јачање Републике Српске кроз очување дејтонских надлежности, а код хрватске добијање бољег институционалног положаја за већински хрватске крајеве у Босни и Херцеговини. Грађанске опције су доминантно подржане у већински бошњачким подручјима и њихова политика је суштински

пробошњачка. Оваквим односом према европском путу Босне и Херцеговине њене партијске елите не могу је увести уову организацију и омогућити јој пуноправно чланство.

Наведену тезу кандидаткиња Тамара Ћурувија, у духу научне објективности, неутралности и непристрасности, а користећи одговарајућу методологију и доступну литературу, истражује кроз осам поглавља свог рада, укључујући стандардне „Увод“ и „Закључак“.

Рад почиње постављањем теоријског одређења основних појмова и фактора који утичу на обликовање политичког амбијента, партијског спектра и институционалног политичког оквира постдејтонске Босне и Херцеговине.

У поглављу под називом „Друштвене и политичке специфичности Босне и Херцеговине“ дефинисане су друштвене и политичке специфичности Босне и Херцеговине. Објашњен је карактер бх. друштва, прије свега његове националне подјеле. Такође је за потребе овог истраживања описана сложена федерална структура државе организована кроз асиметричну федерацију састављену од два различито уређена ентитета. У овом поглављу кандидаткиња Тамара Ћурувија, појашњава због чега је Босна и Херцеговина специфична држава и какав је однос између различитих нивоа власти. Прије свега када је ријеч о надлежностима везаним за европске интеграције. У Босни и Херцеговини поред централног нивоа власти, постоји ентитетски ниво власти, у једном од њих (Федерација Босне и Херцеговине) и кантонални, док је Дистрикт Брчко кондоминијум два ентитета и јединице локалне самоуправе. Процес уласка Босне и Херцеговине у Европску унију налази се примарно у надлежностима централних државних органа власти. Мањи дио овог процеса у надлежности је нижих нивоа власти, прије свега ентитета.

У поглављу под називом „Ставови грађана Босне и Херцеговине о европском путу Босне и Херцеговине“ кандидаткиња презентује досадашња истраживања ставова грађана Босне и Херцеговине о евроинтеграцијама. Анализирана су истраживања јавног мњења о приступању Босне и Херцеговине Европској унији, степену подршке грађана овом процесу, као и степену противљења евроинтеграцијама. Истраживања показују да су противљења бх грађана уласку ове земље у Европску унију мала. Такође су у овом поглављу анализирана очекивања грађана од потенцијалног чланства Босне и Херцеговине у Европској унији.

У поглављу под називом „Европски пут Босне и Херцеговине у програмима политичких партија“, кандидаткиња истражује декларативни однос релевантних партија у Босни и Херцеговини према њеном уласку у Европску унију. У том контексту у раду су анализирани програми парламентарних политичких партија у дијеловима који се односе на партијски однос према евроинтеграцијама и партијску перцепцију Европске уније. У овом дијелу рада анализиран је однос партија према посљедицама које могу да настану приступањем Босне и Херцеговине Европској унији. Анализирани су и појашњени елементи програма у којима се политичке партије декларативно залажу за чланство у Европској унији, али и компарирани формалне програмске одреднице са њиховом стварном праксом.

У поглављу под називом „Остварени степен евроинтеграција Босне и Херцеговине“, кандидаткиња приказује на бази докумената, одлука и сличне грађе остварени процес интегрисања Босне и Херцеговине у Европску унију. Такође, кандидаткиња у овом дијелу рада анализира државне политике везане за чланство Босне и Херцеговине у Европској унији. Анализирани су уговори, посебно Споразум о стабилизацији и придруживању између Босне и Херцеговине и Европске уније, стратегије и други акти, а све у контексту усвајања и спровођења европских политика.

У поглављу под називом „Злоупотреба европског пута Босне и Херцеговине у контексту остваривања националних интереса национално-партијских елита“ кандидаткиња даје анализу активности изабраних представника власти из политичких партија као главних доносилаца одлука у бх институцијама, а у контексту процеса евроинтеграција. У овом дијелу долази до изражаја компарација прокламованог и стварног дјеловања партија те посљедице њиховог дјеловања на процес бх евроинтеграција. Поређење између партијских одређења за улазак у Европску унију и стварне политичке праксе у којој партије тај процес злоупотребљавају зарад интереса националних политика које заступају је најупечатљивији дио рада. Он је појашњен кроз покушаје остваривања интереса национално-партијских елита.

У поглављу под називом „Злоупотреба европског пута Босне и Херцеговине у контексту кориштења европских пројеката и финансијских улагања“ кандидаткиња даје још једно виђење партијске злоупотребе европског пута Босне и Херцеговине. Европска унија улаже доста новца у пројекте који прате процес приступања овој

организацији. Ријеч је о пројектима државних и реформи нижих нивоа власти, али и о разним пројектима који се односе на изградњу мира, демократизацију, развој политичке писмености и слично, у чему партијске елите неријетко проналазе финансијску корист па и на тај начин злоупотребљавају процес евроинтеграције.

Овако структурирано и изведено истраживање Тамаре Ђурувије је засновано на низу докумената и ранијих истраживања, те као такво задовољава стандарде мастер рада.

СТРУКТУРА ЗАВРШНОГ РАДА

Структуру рада под називом „Партијска злоупотреба европског пута Босне и Херцеговине“, кандидаткиње Тамаре Ћурувијечине сљедећа поглавља:

1. Увод
2. Друштвене и политичке специфичности Босне и Херцеговине
3. Ставови грађана Босне и Херцеговине о европском путу Босне и Херцеговине
4. Европски пут Босне и Херцеговине у програмима политичких партија
5. Остварени степен евроинтеграција Босне и Херцеговине
6. Злоупотреба европског пута Босне и Херцеговине у контексту остваривања националних интереса национално-партијских елита
7. Злоупотреба европског пута Босне и Херцеговине у контексту кориштења европских пројеката и финансијских улагања
8. Закључак
9. Литература
10. Биографија аутора

ПРЕДМЕТ ИСТРАЖИВАЊА ЗАВРШНОГ РАДА

Предмет истраживања овог рада је партијска злоупотреба европског пута Босне и Херцеговине. У том контексту, политичке партије се посматрају кроз дјеловање у процесу припреме државе за приступање Европској унији. Појам европских интеграција је сагледан кроз политику Европске уније према Босни и Херцеговини, која је дио шире стратешке политике ширења ове заједнице европских држава.

У раду су појашњени бројни фактори који одређују релацију између национално-партијских елита, српских, хрватских и бошњачких, према приступању Босне и Херцеговине Европској унији. Прије свега, ради се о политичком систему, организацији државе, политикама и идеологијама које спроводе национално-партијске елите.

На који начин политичке партије злоупотребљавају процес интеграције Босне и Херцеговине у Европску унију, остварујући тиме своје латентне циљеве, централно је истраживачко питање овог рада на које кандидаткиња Тамара Ђурувија даје одговоре користећи релевантну литературу и изворе.

Политичке елите у Босни и Херцеговини декларативно прихватају улазак ове земље у Европску унију. Са друге стране оне тај процес често опструишу или стимулишу на штету других да би остварили властите интересе. Европски пут партијским елитама није примаран циљ, већ секундарни, помоћу којег желе да остваре своје друге циљеве.

Српска партијска елита жели да очува позицију ентитета Република Српска и да је са снажном аутономијом уведе круг европских аутономних региона. Хрватска партијска елита тежи да уласком у Европску унију дође до институционалних рјешења која дају већу аутономију већински хрватским просторима и ,огућност стварања ближих веза са сусједном Хрватском која је чланица Европске уније. Бошњачка партијска елита покушава помоћу европских интеграција извршити већу централизацију Босне и Херцеговине што јој је примарни циљ. Грађанске опције су најчешће усмјерене на централизацију Босне и Херцеговине. Овим њихова политика знатно подудара са политиком бошњачке партијске елите.

Политичке партије процес приступања Босне и Херцеговине Европској унији користе за покушај остваривања максимума својих интереса, углавном усмјерених на очување позиције њихове страначке моћи и моћи нација у којима су партијски укоријењене. У сфери остваривања партијских интереса преплићу се и лични мотиви њихових страначких вођа. Очувањем или ширењем моћи својих партија и нација и они шире опсег своје личне моћи. Злоупотребу европског пута Босне и Херцеговине партијске елите врше тако што неријетко нуде рјешења која иду у правцу њихових страначких и националних интереса, а не интереса свих становника Босне и Херцеговине. Политичке партије из бошњачког блока покушавају да у оквиру интеграција Босне и Херцеговине у Европску унију уведу нове надлежности за државни ниво власти, институционално га ојачају и учине доминантнијим у односу на ентитете који сада имају широку аутономију. Српска партијска елита настоји да задржи аутономну позицију Републике Српске сматрајући властиту институционалну аутономију важнијом од европских интеграција. Хрватска страна се труди да кроз евроинтеграције измјени дејтонску структуру Босне и Херцеговине и прилагоди је својим интересима. Они се суштински свде на стварање трећег, већински хрватског ентитета.

Фокус истраживања кандидаткиње Тамаре Ђурувије је на утврђивању злоупотреба европског пута Босне и Херцеговине од стране политичких партија, њихове мотиве, циљеве и посљедице партијског дјеловања.

Нагласак њене анализе је на програмским документима политичких партија који се тичу њиховог односа према евроинтеграцијама и сагласности њихових програма са политичком праксом коју проводе. Све то у контексту односа политичких партија према политичком систему и политичкој пракси у Босни и Херцеговини који се могу потенцијално промијенити у процесу приступања Босне и Херцеговине Европској унији.

У раду кандидаткиња Тамара Ђурувија анализирадокументе и политичку праксу релевантних политичких странака у Босни и Херцеговини. Њихову релевантност она одређује на основу теоријских критеријума релевантности партија Ђованија Сарторија.

Политичке партије у пракси најчешће опструишу приступање Босне и Херцеговине Европској унији уколико процес не иде у правцу остваривања њихових интереса. Ради се о двије врсте интереса. Први су колективни јер све релевантне партије у Босни и Херцеговини, суштински, а не формално, представљају једну од национално подијељених

група и имају тенденцију да остваре више институционалних погодности за себе у том поступку. Други интерес је партијска манипулација европским фондовима и финансијским улагањима, посебно у домену владавине права, развоја демократских капацитета друштва и међуентитетске сарадње.

Ријеч је о пројектима које политичке партије, изразито оне на власти, прихватају и реализују у формалном смислу. При том, партије суштински не мијењају своју ранију праксу и не доприносе развоју неког сегмента друштва у који је Европска унија инвестирала средства и енергију.

Са друге стране, грађани Босне и Херцеговине, без обзира на националну припадност, показују већинску жељу да Босна и Херцеговина постане чланица Европске уније. То је разлог зашто политичке партије формално инсистирају на европском путу, а суштински тај пут не слиједе. На основу анализе државних и ентитетских докумената и политичких програма наведених политичких партија постоји њихова формална одређеност за улазак Босне и Херцеговине у заједницу европских држава. Такође, најважнији актери унутар Европске уније, одређени су да приме Босну и Херцеговину у свој савез када она испуни критерије за приступање у чланство. Они су суштински умјерени на остваривање друштвене и политичке стабилности Босне и Херцеговине и остваривање стандарда неопходних за њено пуноправно чланство у Европској унији.

Босна и Херцеговина до сада није примљена у Европску унију, иако постоји институционална сарадња Босне и Херцеговине и Европске уније и програмска одређеност најрелевантнијих партија већине грађана како то показују анкете. Партијске елите у Босни и Херцеговини, сврстане у национално-партијске блокове, покушале су, доказује то у свом раду Тамара Ђурувија, да процес приступања Босне и Херцеговине Европској унији искористе за остваривање властитих циљева. Процес европских интеграција и низ предвиђених реформи, партијске елите у Босни и Херцеговини употребиле су за постизање својих страначких интереса. Ови интереси усмјерени су примарно на очување њихове постојеће политичке моћи, као и на покушаје њеног ширења.

МЕТОДЕ КОРИШТЕНЕ УЗАВРШНОМ РАДУ

Рад под називом „**Партијска злоупотреба европског пута Босне и Херцеговине**“ има теоријски карактер. Он је заснован на релевантним изворима (књиге, чланци, документи, интервјуи и бројни интернет извори). У истраживању је кориштено неколико метода неопходних за израду овако постављеног мастер рада.

Рад подразумијева примјену више научних метода од којих је најзаступљенија **дескрипција**. Са њом почиње већина радова из области друштвених наука и њоме се долази до одговарајуће научне спознаје. У највећем дијелу рада, користећи ову методу Тамара Ђурувија описује однос политичких партија према евроинтеграцијама Босне и Херцеговине, а у контексту њихове злоупотребе тог, за Босну и Херцеговину, битног процеса.

Циљ овог истраживања је био да покаже на који начин политичке партије злоупотребљавају европски пут Босне и Херцеговине, те какав је ниво односа између Босне и Херцеговине и Европске уније. Оваква тема захтијевала је примјену више одговарајућих метода. У оквиру постављених поглавља кандидаткиња је доказивала основну хипотезу свог рада користећи сљедеће научне методе: **анализу, компаративну методу, историјску методу и методу посматрања**.

Приликом доказивања главне хипотезе методом **анализе** кандидаткиња је обухватила одговарајућу научну литературу из области политикологије и реалне политике: књиге, стручне радове, документе, уговоре и одлуке, а који се тичу релевантних партија Босне и Херцеговине, њеног политичког система и приступања Европској унији. Као и онај садржај који показује однос Европске уније према политикама партијских елита у Босни и Херцеговини. У оквиру ове методе кандидаткиња је извршила прикупљање, селекцију и анализу релевантних извора за израду своје мастер тезе.

Упоредном анализом (**компаративном методом**) кандидаткиња је маркирала и појаснила сличности и разлике односа српских, хрватских и бошњачких партијских елита у Босни и Херцеговини према процесу приступања ове земље Европској унији.

Друштвени значај и улогу бројних политичких и друштвених феномена обухваћених радом кандидаткиња је обрадила уз примјену **историјског метода**. Све то са циљем појашњења настанка, развоја и односа политичких партија у Босни и Херцеговини и генезе њихове злоупотребе европског пута Босне и Херцеговине.

Поред наведених метода, кандидаткиња Тамара Ћурувија, у свом истраживању користи и **методу посматрања**. Њоме утврђује појаву већинске опредељености грађана за улазак у Европску унију, те формалну подршку свих релевантних партија том процесу, одређујући гдје се Босна и Херцеговина у реалности налази на том путу.

У свом раду Тамара Ћурувија користи сљедеће технике научно-истраживачког рада:

- **проучавање и анализа докумената** путем које проучава и анализира документа органа власти Босне и Херцеговине и документа Европске уније о Босни и Херцеговини
- **посматрање** којом прикупља податке о међусобним односима између Босне и Херцеговине и Европске уније континуирано у временском интервалу од 1998. године до 2019. године

РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ЗАВРШНОГ РАДА

Научни допринос овоградаје у томе што показује како се на примјеру евроинтеграција објашњава сва сложеност функционисања партијског система подијељене иконфликтне Босне и Херцеговине. Овај рад је скромни прилог теорији о подијељеним друштвима која постаје све актуелнија у савременом свијету.

Циљ истраживања овог рада био је да покаже како је европски пут Босне и Херцеговине другоразредно питање за партијске елите у овој земљи и како је оно предмет њихове злоупотребе. Злоупотребу врше политичке партије тако што процес уласка Босне и Херцеговине у Европску унију користе да остваре максимум својих интереса који су углавном усмјерени на очување позиције страначке моћи, моћи своје нације или њиховог потенцијалног ширења. Овдје се преплићу и лични мотиви страначких првака. Они са очувањем или ширењем моћи своје нације и партије шире и властиту моћ постајући доминантно национални лидери.

Наведену злоупотребу партијске елите врше тако што неријетко нуде рјешења која иду у правцу њихових страначких и националних интереса, а не Босне и Херцеговине као цјелине са свим својим аутентичностима. Ово посебно чине странке из доминантно бошњачких средина које преко процеса европских интеграција покушавају да уведу нове надлежности за државни ниво власти, да га институционално ојачају и учине далеко доминантнијим у односу на ентите који сада имају широку аутономију. Из ранијег дијела овог Извјештаја поновићемо циљеве којима се руководе и партијске елите других народа у Босни и Херцеговини. Српска елита се труди да кроз процес евроинтеграција задржи аутономну позицију Републике Српске сматрајући да јој је властита институционална аутономија важнија од европских интеграције. Ова је политика оправдана и историјски утемељена јер је простор Републике Српске умногоме способан да буде дио мреже европских региона од којих многи имају сличне надлежности и аутономну моћ. Хрватска страна покушава да кроз евроинтеграције трансформише дејтонску структуру Босне и Херцеговине и прилагоди је својим интересима који се свде на стварање трећег, већински

хрватског ентитета. Грађанске опције су доминантно усмјерене ка политици централизације и оне се могу третирати као пробошњачке.

Друштвена оправданост рада је у томе што он отвара два битна питања за друштво у Босни и Херцеговини. Једно је питање национално-партијских конфликта и начина на који се они проводе и кроз које теме, а други је питање чланства Босне и Херцеговине у Европској унији за које је заинтересован највећи дио грађана ове земље.

ЗАКЉУЧАК И ПРИЈЕДЛОГ

Комисија сматра да је кандидаткиња Тамара Ћурувија извршила истраживање у складу са пријављеном темом и да њен рад садржи све елементе добро урађеног завршног рада на студијама II циклуса студијског програма Политикологије Факултета политичких наука Универзитета у Бањој Луци.

Комисија сматра да је тема обрађена у складу са прописаним методолошким стандардима израде научних радова II циклуса студија. Истраживање је урађено у складу са постављеним циљевима и као такво задовољава одговарајуће научне критеријуме.

Увидом у рад и осталу приложену документацију закључујемо да кандидаткиња Тамара Ћурувија испуњава све законске услове за одбрану мастер рада. Због тога Комисија Наставно-научном вијећу Факултета политичких наука Универзитета у Бањој Луци, предлаже да се кандидаткињи Тамари Ћурувији одобри јавна одбрана завршног рада под називом „Партијска злоупотреба европског пута Босне и Херцеговине“.

КОМИСИЈА:

1. проф. др Здравко Злокапа, редовни професор, ужа научна област Политички систем, Факултет политичких наука Универзитета у Бањој Луци, предсједник

2. проф. др Владе Симовић, ванредни професор, ужа научна област Политичка теорија, Факултет политичких наука Универзитета у Бањој Луци, ментор

3. доц. др Невенко Врањеш, доцент, ужа научна област Политички систем, Факултет политичких наука Универзитета у Бањој Луци, члан

Бања Лука, 03.11.2020. године

Број:08/1.1057/20

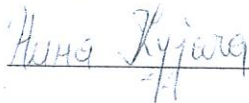
Датум:26.10.2020.

На основу члана 3. Правилника о поступку провјере оригиналности завршних радова студената на II и III циклусу студија Универзитета у Бањој Луци број 02/04-3.2688-4/17 од 28.09.2017. године издаје се

У В Ј Е Р Е Њ Е

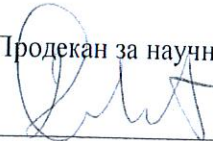
Овим се потврђује да је мастер рад кандидаткиње **Тамаре Ђурувије** под називом „**Партијска злоупотреба европског пута Босне и Херцеговине**“ провјерен путем званичног софтвера за откривање плагијата дана 05.10.2020. године.

Шеф библиотеке

Продекан за научноистраживачки рад

ДОСТАВЉЕНО:

- Ментору
- А/А